
Z řečtiny jsem i maturoval, vzpomíná autor oceněné monografie Papyrus Derveni

Z řečtiny jsem i maturoval, vzpomíná autor oceněné monografie Papyrus Derveni

Řecko a především řecká filozofie se staly středem jeho vědeckého zájmu a jeho životní vášní. I z toho důvodu se zhruba před pěti lety Mgr. Vojtěch Hladký, Ph.D., z katedry filosofie a dějin přírodních věd [Přírodovědecké fakulty UK](#) začal zabývat Papyrem Derveni. Výsledkem byla stejnojmenná publikace, která uspěla v [Soutěži vysoce kvalitních monografií na UK pro rok 2013](#).

Kdy u vás propukla taková láska k Řecku a filozofii?

Chodil jsem na Biskupské gymnázium v Českých Budějovicích, kde se po revoluci pokoušeli obnovit klasické gymnázium, měli jsme proto hodně latiny a řečtiny. Dokonce mám maturitu ze staré řečtiny, podobných lidí v republice asi moc není. Po střední škole jsem pak studoval starou řečtinu a filozofii na Filozofické fakultě UK. Novořečtina se k tomu přidala jako takové moje hobby.

Kdy jste se začal hlouběji zabývat Papyrem Derveni?

Začali jsme ho číst asi před pěti lety s docentem Zdeňkem Kratochvílem od nás z katedry a ještě s jedním kolegou. Zdeňka Kratochvíla papyrus zajímal kvůli Herakleitovi, druhého kolegu zase kvůli orfikům (*orfici byli přívrženci mystického proudu starověkého řeckého náboženství, pozn. red.*). Já jsem se k tomu dostal spíše ze zvědavosti. Z mnoha důvodů jsem si už dlouho předtím chtěl papyrus podrobně přečíst a nakonec jsem to byl já, kdo jej přeložil a napsal k němu studii.

Čím je Papyrus Derveni tak výjimečný?

V prvé řadě je to jeden z nejstarších řecky psaných papyrů, který se fyzicky zachoval. Předpokládá se, že pochází z doby kolem roku 325 př. Kr. Unikátní je tím, že byl nalezen v Řecku, kde se příliš mnoho papyrů kvůli nepříznivým klimatickým podmínkám nezachovalo. Řecky psané papiry se obvykle nacházejí v Egyptě. Papyrus Derveni přežil jenom díky tomu, že shořel, karbonizoval se. Podobně se zachovaly papiry v Herculaneu v Itálii, kde je zakonzervoval výbuch Vesuvu. Ty jsou ale mnohem mladší. Můžeme tedy říci, že Papyrus Derveni je nejstarší fyzicky zachovaná evropská kniha, z obsahového hlediska navíc velmi mimořádná. Jedná se totiž o filozofický komentář k orfické básni, přitom většina ostatních dochovaných papyrů jsou třeba účtenky nebo osobní dopisy, které nám řeknou spíše něco o tom, jak lidé v dané době žili.

Od napsání díla do spálení papyru uběhlo zhruba sto let. Jeho text tak podle všeho vznikl na konci pátého století před naším letopočtem, tedy ještě před Platónem a Aristotelem. O presokraticích, jejich předchůdcích, máme jen velmi málo informací. Je tedy fascinující, že se najednou takový text objevil. Orfická báseň, kterou autor papyru komentuje, je ještě o něco starší. O orfikách se přitom vedou spory, jestli v dané době vůbec existovali. Pro mnoho lidí, ať už se zabývají starou řeckou filozofií nebo antickým náboženstvím, je tak Papyrus Derveni obrovským zdrojem informací.

Měl jste možnost pracovat s originálem papyru?

Neměl a tuhle možnost neměl dlouhou dobu nikdo. Na oficiální edici papyru se čekalo přes čtyřicet let. Žádní učenci k němu do té doby neměli přístup. Řekové si jej opravdu velmi chránili. Když ho chtěl významný znalec papyru Gábor Betegh z Budapešti studovat, odjel do Soluně na výstavu, kde si z něj části ručně opsal.

Já jsem papyrus viděl poprvé v muzeu v Soluni, v té době jsem ale ještě netušil, že s ním budu někdy pracovat. Až v roce 2006 Řekové vydali oficiální edici papyru, součástí jsou i jeho velmi kvalitní fotografie, takže jej lze studovat o poznání lépe.

Ukázalo se ale, že ve vydání se vyskytují nějaké chyby, proto nyní s originálem pracuje významný papyrolog Frank Ferrari. Chyby se ale naštěstí týkají jen prvních sloupců textu, které jsou velmi poškozené.

Chystáte se svou monografií věnující se Papyru Derveni vydat i v dalších jazykových mutacích?

Mám připravený anglický překlad, který se budu snažit vydat.

Jakému tématu se věnujete nyní? Budete se i nadále soustředit na studium Papyru Derveni?

V tisku mám velkou anglickou knihu, která se věnuje filozofii Gemista Pléthóna, byzantského platonika, který působil zároveň v renesanční Itálii. Vyjít by měla na podzim. Zabývám se nyní několika projekty souběžně. Papyrus Derveni je stále ve středu mého zájmu, věnovat bych se chtěl ale i dalším věcem. Jaké konkrétně to budou, se ještě časem uvidí.

Kmenově působíte na katedře filosofie a dějin přírodních věd Přírodovědecké fakulty UK. Jaký mají studenti přírodovědných oborů vztah k filozofii?

Jak kteří, myslím, že zvláště biologové dobrý. Studenti si mohou filozofii vybrat dobrovolně jako volitelný předmět, na naše kurzy tak chodí lidé, kteří o téma mají skutečně zájem – a zatím jich je docela dost.

Kdy se chystáte znovu do Řecka?

Do Řecka jezdím často. Společně s několika svými přáteli jsem tam byl naposled v červnu, kdy jsme prozkoumali celý Peloponés. V září pojedou s rodinou na ostrov Lesbos. Dosud jsem tam nebyl, tak se těším, že poznám zase něco nového. Na Lesbu žili různí básníci, ať už staří nebo novodobí. Pracovali tam Aristotelés a jeho žák Theofrastos, který se na ostrově přímo narodil. Dělal tam přírodovědný výzkum, zkoumali ryby, ptáky, rostliny. Lesbos má toho zkrátka hodně co nabídnout, už jsem na něj moc zvědavý.

Papyrus Derveni

Papyrový svitek obsahující filozofický komentář k orfické básni našel Petros Themelis v roce 1962 při práci v archeologické lokalitě u města Derveni nedaleko Soluně. Zuhelnatělý papyrus ležel na pohřební hranici v hrobě výše postaveného vojáka.

Svitek je patrně nejstarším dochovaným papyrem nalezeným v Evropě a zároveň jedním z nejstarších řecky psaných filozofických textů.